

Katarzyna Siewert
Bydgoszcz (Polen)

Kubacki, Artur Dariusz (2012): *Tłumaczenie poświadczone. Status, kształcenie, warsztat i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego.*
Warszawa: Wyd. Wolters Kluwer. 369 S.

Recenzowana publikacja jest pierwszym w Polsce opracowaniem, w którym autor opisuje i obszernie wyjaśnia prawne i praktyczne aspekty związane z wykonywaniem zawodu tłumacza przysięgłego. Przybliży ona historię tego zawodu w Polsce, status prawny tłumacza przysięgłego w poszczególnych krajach europejskich,

praktykę jego pracy, procedurę egzaminacyjną i wymagania, jakie musi spełnić kandydat na tłumacza przysięgłego w Polsce, problemy związane z kształceniem i doskonaleniem zawodowym tłumaczy przysięgłych oraz kwestie etyki zawodowej i odpowiedzialności prawnej, jaką ponosi tłumacz przysięgły z tytułu wykonywanego zawodu. Z uwagi na całościowe i syntetyczne ujęcie zagadnień związanych z tą trudną profesją omawiana tutaj monografia zasługuje na szczególną uwagę, ponieważ stanowi źródło wiedzy teoretycznej i praktycznej, z którego mogą i powinni czerpać nie tylko kandydaci na tłumaczy przysięgłych, do których publikacja ta jest przede wszystkim adresowana, lecz także praktykujący tłumacze, którzy dzięki lekturze mogą poszerzyć wiedzę na temat wykonywanej przez siebie pracy.

Książka składa się z sześciu rozdziałów, uporządkowanych w sposób przemyślany, przejrzysty i logiczny. W pierwszym rozdziale autor zapoznaje czytelnika z historią zawodu tłumacza przysięgłego w Polsce, którą prezentuje w oparciu o akty prawne regulujące zasady ustanawiania tłumaczy, ich rolę oraz przysługujące im wynagrodzenie. Wiele miejsca autor poświęcił zwłaszcza ostatniej ustawie z 2004 r., reformującej status tłumaczy przysięgłych w Polsce, i jej nowelizacjom, dokładnie opisując poszczególne etapy prac nad nią oraz wskazując na najistotniejsze rozwiązania merytoryczne i zmiany dotychczasowych aktów prawnych. Rozdział zamykają tabele zawierające dane na temat aktualnej liczby tłumaczy dla poszczególnych języków, liczby tłumaczy popularnych języków w poszczególnych województwach oraz liczby tłumaczy języków krajów sąsiadujących z Polską w rozbiciu na województwa.

Rozdział drugi to omówienie statusu prawnego tłumaczy przysięgłych w wybranych krajach europejskich na podstawie materiałów Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwa Sprawiedliwości, informacji opublikowanych w Biuletynach Polskiego Towarzystwa Tłumaczy Ekonomicznych, Prawniczych i Sądowych TEPIS i czasopiśmie specjalistycznym „Lingua Legis”, materiałów internetowych oraz korespondencji z tłumaczami ustanowionymi w innych krajach europejskich. Wymienione tutaj źródła zostały przeanalizowane pod kątem kwalifikacji zawodowych niezbędnych do wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego oraz wymogów do niego dopuszczających. Analizę przeprowadzono konsekwentnie według dziesięciu następujących punktów: tytuł tłumacza, podział na tłumaczy pisemnych i ustnych, instytucja przyznająca uprawnienia, status prawny, wpis na listę tłumaczy przysięgłych, procedura uzyskiwania uprawnień tłumacza przysięgłego, zasady merytoryczno-etyczne obowiązujące tłumaczy przysięgłych, wynagrodzenie, organizacje zrzeszające tłumaczy oraz pozostałe uwagi. Taka struktura została zachowana, jeśli – jak podkreśla sam autor – stosowne informacje dotyczące poszczególnych punktów były dostępne. Uwaga ta usprawiedliwia fakt, iż niektóre z opisów są bardzo krótkie, ponieważ obejmują zaledwie parę linijek tekstu. Dotyczy to na przykład Białorusi, Bułgarii, Federacji Rosyjskiej czy Cypru.

Oceniając dwa pierwsze rozdziały teoretyczne należy stwierdzić, że zostały one opracowane skrupulatnie i starannie. Można w nich znaleźć wiele szczegółowych informacji dotyczących formalnoprawnych ram wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego w większości krajów europejskich. Takie zestawienie pozwala na dokonanie porównania sytuacji tłumaczy przysięgłych w Polsce z sytuacją tłumaczy przysięgłych za granicą. W przyszłości analiza ta może stać się inspiracją dla reformatorów do przeniesienia dobrych i sprawdzonych wzorców na grunt polski. Dlatego też szkoda, że autor nie zamknął tego rozdziału klamrą, krótkim podsumowaniem, w którym wskazałby na wartościowe rozwiązania zarówno natury formalnoprawnej, jak i praktycznej. Dodatkowo należy zauważyć, że we wstępie do tego rozdziału, na stronie 42, zakradła się – jak określają to prawnicy – oczywista omyłka, którą w kolejnym wydaniu należy skorygować. Otóż mianem tłumacza słowa żywego został nazwany nie tłumacz wykonujący tłumaczenia ustne, lecz tłumacz wykonujący tłumaczenia pisemne.

W rozdziale trzecim autor prezentuje i dokładnie omawia praktyczne zagadnienia związane z pracą tłumacza przysięgłego, rozpoczynając od próby uporządkowania zamętu terminologicznego, związanego z użyciem sformułowań *tłumaczenie przysięgłe*, *tłumaczenie poświadczone*, *tłumaczenie uwierzytelnione*, *tłumaczenie przysięgłe ustne* i *tłumaczenie środowiskowe*. Bardzo wartościową część publikacji stanowi podrozdział 3.2, opisujący formalne i merytoryczne zasady sporządzania tłumaczeń poświadczonych. Zarówno praktykujący, jak i początkujący tłumacze znajdą tutaj ważne wskazówki, jakie elementy tłumaczenia poświadczonego są obligatoryjne, a jakie dowolne, w jaki sposób łączyć dokumenty wielostronicowe, w którym miejscu i w jaki sposób należy przyłożyć pieczęcie oraz złożyć podpis, w jaki sposób opisywać dokument źródłowy i umieszczać w tłumaczeniu uwagi tłumacza oraz jakie zasady obowiązują w przypadku tłumaczenia na życzenie klienta jedynie wybranych fragmentów dokumentu źródłowego. Podrozdział, którego przedmiotem rozważań są merytoryczne zasady sporządzania tłumaczeń poświadczonych, dostarcza informacji, jak postępować z nazwami własnymi, danymi adresowymi, jak tłumaczyć świadectwa i dyplomy oraz skrót i skrótowce, w jaki sposób zapisywać liczby i daty w translacji oraz w jaki sposób radzić sobie z błędami występującymi w dokumencie źródłowym. Co istotne, zastosowanie zaproponowanych zasad zostało zaprezentowane w praktyce na przykładzie tłumaczenia wybranego dokumentu urzędowego, a mianowicie zapytania o udzielenie informacji o osobie. W tym miejscu autor szczegółowo omówił i wyjaśnił dokonane wybory translacyjne, opatrując je obszernym komentarzem i podając źródła dodatkowych materiałów i dokumentów użytecznych przy sporządzaniu tłumaczeń. Dodatkowo jako wzorce tłumaczenia poświadczonego na końcu książki w formie załączników zamieszczono wykonane poświadczone tłumaczenia dokumentów z języka niemieckiego i na język niemiecki. Należy podkreślić, iż wobec braku określonych aktem prawnym

formalnych i merytorycznych wymogów sporządzania tłumaczeń poświadczonych omawiana publikacja w zasadniczy sposób przyczynia się do uregulowania tych kwestii, a tym samym do ujednoczenia zasad praktyki zawodu tłumacza przysięgłego. Co prawda pewną lukę w tym zakresie wypełnił wydany w 2005 r. „Kodeks tłumacza przysięgłego z komentarzem”, jednak i tutaj można dostrzec pewną sprzeczność. Dotyczy ona miejsca umieszczania okrągłej pieczęci oraz podpisu tłumacza przysięgłego na sporządzonym tłumaczeniu. Zgodnie z komentarzem do § 55 „miejsce przyłożenia pieczęci okrągłej pod tekstem tłumaczenia znajduje się po lewej stronie podpisu, który umieszcza się po prawej stronie na tym samym poziomie” (Kierzkowska 2005: 70). Ilustracje zamieszczone na stronach 67 i 68 są jednak sprzeczne z zacytowaną zasadą, gdyż na stronie 67 pieczęć okrągła znajduje się po lewej stronie, a na stronie 68 pieczęć okrągła są wprawdzie widoczne po prawej stronie dokumentu zgodnie z zaleceniem, lecz nie po lewej stronie podpisu. Wobec braku konsekwencji i pewnej dowolności panującej w praktyce sporządzania tłumaczeń poświadczonych podjęta przez autora próba określenia jednolitych norm sporządzania tłumaczeń poświadczonych tym bardziej zasługuje na szczególną uwagę i uznanie.

Dalsza część rozdziału trzeciego poświęcona jest zasadom etycznym obowiązującym tłumaczy przysięgłych, istocie i praktycznym aspektom tłumaczenia ustnego, ekwiwalencji oraz strategiom i technikom tłumaczeniowym, pozwalającym na jej uzyskanie, jak i warsztatowi tłumacza przysięgłego. Autor nie tylko podaje klasyfikację przydatnych narzędzi, ale wiele miejsca poświęca również analizie najbardziej użytecznych narzędzi, tj. tekstom paralelnym i słownikom.

Rozdział czwarty opisuje profil kandydata na tłumacza przysięgłego, profil tłumacza przysięgłego oraz procedurę organizowania i przeprowadzania egzaminu uprawniającego do wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego. Warto zaznaczyć, że autor nie ogranicza się tutaj jedynie do zreferowania treści rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego, lecz szczegółowo przedstawia przebieg egzaminu, podając m.in. konkretne kryteria oceny oraz tematykę tekstów źródłowych występujących na egzaminie pisemnym i ustnym. Kandydatowi na tłumacza przysięgłego pozwala to ocenić stopień trudności tłumaczonych tekstów, swoje umiejętności oraz szanse na złożenie egzaminu z wynikiem pozytywnym, co jest warunkiem uzyskania uprawnień zawodowych. Osoby przygotowujące się do egzaminu na tłumacza języka niemieckiego znajdą tutaj bardzo cenne informacje dotyczące błędów popełnianych na egzaminie pisemnym i ustnym wraz z ich analizą. Poszczególne kategorie błędów i propozycje korekty zostały zamieszczone w tabelach. Taki sposób prezentacji jest odpowiedni w przypadku błędów rzeczowych, terminologicznych, czy też błędów ortograficznych, interpunkcyjnych i gramatycznych. Natomiast w przypadku błędów leksykalnych i stylistycznych należałoby dodatkowo przytoczyć

fragment oryginału, aby propozycje korekty były bardziej czytelne – tak jak opracowano to dla błędów leksykalnych i stylistycznych popełnionych na egzaminie ustnym. Otóż w przykładzie 14 na stronie 221 *stawił się *za wezwaniem* jako błąd leksykalny oznaczono **za wezwaniem*, a jako wersję poprawną podano *stawił się po wywołaniu sprawy*. Bez możliwości porównania fragmentów obu translatów z oryginałem trudno jest stwierdzić, czy **za wezwaniem* należy uznać za błąd leksykalny, czy też może za gramatyczny, który można poprawić, zastępując to sformułowanie formą *na wezwanie*.

W rozdziale piątym poruszono problematykę kształcenia tłumaczy w Polsce, wychodząc od analizy kompetencji, jakie powinien posiadać tłumacz przysięgły. W tym świetle za interesującą ofertę kształcenia tłumaczy należy uznać autorski program kształcenia tłumaczy przysięgłych, który mógłby być realizowany na studiach drugiego stopnia lub studiach podyplomowych. Zaproponowane curriculum pozwala bowiem na rozwinięcie niezbędnych kompetencji i wszechstronne przygotowanie studentów do wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego. Rozdział piąty kończy się omówieniem możliwości doskonalenia zawodowego oraz samokształcenia tłumaczy przysięgłych.

Tematem rozdziału szóstego jest kwestia odpowiedzialności prawnej tłumacza przysięgłego. Na wstępie autor opisuje poszczególne rodzaje odpowiedzialności prawnej, tj. odpowiedzialność karną i karnoskarbową, odpowiedzialność cywilnoprawną, kary porządkowe oraz odpowiedzialność zawodową (dyscyplinarną), a w dalszej części najczęstsze uchybienia formalne, merytoryczne oraz uchybienia o charakterze przestępczym.

Omawiana publikacja kończy się podsumowaniem, uwagami końcowymi oraz obszerną bibliografią. We wszystkich pozycjach bibliografii, stanowiących część pracy zbiorowej lub czasopisma, autor nie podaje niestety stron, co nie jest zgodne z przyjętą w tym względzie konwencją.

Reasumując, pod względem merytorycznym przedstawiona pozycja jest godnym polecenia wartościowym kompendium wiedzy zarówno dla osób przygotowujących się do wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego, jak i dla praktykujących tłumaczy. Największym atutem jest jej wymiar praktyczny, ponieważ w publikacjach, które dotychczas ukazały się na rynku i były adresowane do kandydatów na tłumaczy przysięgłych, problematyka tego zawodu była prezentowana od strony teoretycznej w oparciu o obowiązujące akty prawne. Opublikowano co prawda teksty źródłowe, które mogą pojawić się lub pojawiły się na egzaminie na tłumacza przysięgłego (por. Cieślík/Laska/Rojewski 2010, Rybińska 2011), ale materiały te nieopatrzone żadnym komentarzem mają znacznie mniejszą wartość praktyczną.

Literaturverzeichnis

Cieślík, Bolesław/ Laska, Liwiusz/ Rojewski, Michał (red.) (2010). *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Komentarz, testy egzaminacyjne, dokumenty*. Warszawa.

Kierzkowska, Danuta (red.) (2005). *Kodeks tłumacza przysięgłego z komentarzem*. Warszawa.

Rybińska, Zofia (red.) (2011). *Teksty egzaminacyjne dla kandydatów na tłumacza przysięgłego*. Warszawa.

Marcelina Kałasznik

Wrocław (Polen)

Lukas, Katarzyna/ Olszewska, Izabela/ Turska, Marta (Hg.) (2013):
Translation im Spannungsfeld der ‚cultural turns‘
 (= Studien zur Germanistik, Skandinavistik und Übersetzungskultur).
 Frankfurt am Main u.a.: Peter Lang. 235 S.

Die cultural turns, deren Ausgangspunkt der linguistic turn bildet, geben den Wissenschaftlern die Möglichkeit, unterschiedliche Erscheinungen neu zu definieren und aus einer anderen Perspektive zu betrachten. Die Verschiebung der Schwerpunkte, die aus den cultural turns resultiert, veranlasst die Forscher verschiedener Disziplinen dazu, sich der Untersuchung kultureller Bedeutungen und Symbole hinzuwenden.

Der cultural turn als ein Sammelbegriff für die kulturellen Wenden lässt sich in andere, sich in unterschiedlichen Disziplinen vollziehende turns unterteilen. Hier lassen sich folgende Kategorien nennen: performative turn, reflexive/ rhetorical/ literary turn, postcolonial turn, translational turn, spatial turn und iconic/ pictorial turn, die diverse Disziplinen umfassen. Alle turns zeichnen sich dadurch aus, dass sie die Neufokussierung in einzelnen Wissenschaftszweigen, in denen sie vor sich gegangen sind, bewirken, wodurch bisherige Forschungsgegenstände in neuartige Analysekatégorien umgewandelt werden¹.

Die cultural turns haben neue Forschungsdimensionen u.a. für Übersetzungswissenschaftler geschaffen. Die rezensierte Publikation *Translation im Spannungsfeld der ‚cultural turns‘*, herausgegeben von Katarzyna Lukas, Izabela Olszewska und Marta Turska, ist ein Sammelband, der beweist, dass die kulturwissenschaftlichen Wenden ihren Widerhall auch in der Translatorik gefunden haben. In der *Einleitung* zu diesem Band listet Katarzyna Lukas neue mögliche Perspektiven auf, die sich aufgrund einzelner turns für die Übersetzungswissenschaftler eröffnen (vgl. S. 8). So wird durch den iconic turn die Aufmerksamkeit der Forscher auf die Wechselbeziehung zwischen Übersetzungen und visuellen Medien gelenkt. Die Untersuchung intersemiotischer Übersetzungen wird ebenfalls durch den iconic turn angeregt. Der performative turn lässt den Forscher

1| Hierzu vgl. http://docupedia.de/docupedia/images/5/55/Cultural_Turns.pdf [06.04.2013]